

Edellisessä numerossa tutustuimme Stephen O'Gradyn ajatuksiin kengityksestä. Tässä osassa syvennymme tarkemmin hänen tutkimuksiinsa hevosten kaviokuumeen hoidossa. Kuvassa O'Grady tutkii kaviokuumeista ponia.

Salaperäinen ja arvaamaton kaviokuume iskee kuin salama kirkkaalta taivaalta

Kaviokuume ja suolikierre ovat hevosenomistajalle kaksi sellaista sanaa, jotka nostavat tukan kauhusta pystyyn. Ne ovat tappavia jo erikseen ja erityisesti yhdessä. Hyvät neuvot ovat tarpeen, kun diagnoosi on kaviokuume. Nykymenolle on tyypillistä, että netistä ja sen some-palstoilta löytyy kasoittain kaviokuumeeseen hoito-ohjeita jo muutamalla näppäyksellä. Sinne kannattaa mennä, vaikka pian huomaa, että asiantuntijoidenkin mielipiteissä on runsaasti ristiriitaisuuksia. Se ahdistaa, koska ainoa asia, josta kaikki ovat yhtä mieltä, on että taudin kulku on vaikeasti ennustettava.

Vaikka tiedon sanotaan lisäävän tuskaa, on omistajan syytä paneutua kaviokuumeen hoitoon myös teoriasa. Silloin oppii erottamaan hyvät neuvot akanoista.

Verenkierron heikkeneminen tuottaa kovan kivun

Kaviokuumeen tarkka syntymekanismi on aina vaan arvoitus. Lähtökohtana uskotaan olevan aineenvaihduntahäiriö, jossa hevosen elimistö alkaa erittää verisuonistoon myrkyllisiä aineita, toksineja, jotka vaikuttavat suonia supistavasti. Hiusuonet raajojen ääripäissä kärsivät eniten.

Kyseessä on siis kokonaisvaltaisesti hevoseen vaikuttava sairaus, ei mikään jalkaongelma. Sen taustalta löytyvät ainaakin liikalihavuus, lääkitysten aiheuttamat

suolisto-ongelmat, aineenvaihdunnan tai hormonaaliset häiriöt ja muut sisäsyntyiset sairaudet.

Asiantuntijat painottavat, että puuttamalla ajoissa hevosen lihomiseen omistaja voi estää sen suurilta kärsimyksiltä, joita kaviokuume aiheuttaa. Hyvä hevosenhoito on ainoa keino ehkäistä kaviokuumetta. Jos paino nousee ja rasvaa alkaa kerääntyä niskaan ja hännäntyveen, on syytä neuvotella eläinlääkärin kanssa verinäytteistä, joilla voidaan todeta tai sulkea pois aineenvaihduntasairaudet kuten Cushingin tauti.

Hevosen laihduttaminen on pitkä ja kivinen polku, mutta heinien punnitsemisella, liottamisella ja syöttämisellä pienisilmäisestä verkosta pääsee jo lupaavaan alkuun. Hevoselle pitää antaa rehua vähintään noin 1,5 – 2% sen painosta päivässä. Pikalaihutus on vaarallista; se voi johtaa henkeä

uhkaavaan maksavaurioon (hyperlipemia) etenkin poneilla (ja kissoilla). Liikunnan lisääminen parantaa yhtä hyvin hevosen kuin sen omistajankin elämänlaatua.

Lamellit tuhoutuvat ja kavioluun asento muuttuu

Kavion seinämän lamellit ovat pehmytkudosta jäykän sarveiskapselin sisällä. Niihin kohdistuu suuri painorasitus ja liikkeen aiheuttama mekaaninen vääntö. Lisäksi niiden verenkierto on heikkoa.

Lamellien vaurioitumisen aste on vaikuttaa hoidon onnistumiseen enemmän kuin mitkään erilaiset hoitotavat. Hoito perustuu yhäkin keinoihin, joita on aiemmin käytetty menestyksekkäästi. Suurin vaikeus on siinä, ettei todistetusti toimivaa hoitotapaa ole olemassa. Kaviokuumeeseen perehtyneet

"Mitä tulee taudin syntyyn, hoitoon ja ennusteeseen, kaviokuume on yhäkin kaikkein kiistanalaisin hevosen sairauksista."

- Huippueläinlääkäri Wayne McIlwraith

eläinlääkäri ja seppä ovat painonsa arvoisia kullassa.

Amerikkalainen kengityksen erikoismies ja eläinlääkäri Stephen O'Grady tähdensi, että eläinlääkärin täytyy tehdä omistajalle selväksi, että kaviokuumeen ennuste on epävarma, eikä kaikissa tapauksissa toimivaa hoitoa löydy. Hoito on joka tapauksessa vaativaa, kallista ja kestää kauan. Hevosen lopettaminen on yksi hoitovaihtoehto.

Kun akuutti kaviokuume havaitaan, on vauriota tullut jo. Olisi tärkeää selvittää vaurioiden määrä ainakin röntgenkuvin, joista voi arvioida missä määrin muutokset ovat pysyviä. Hoidon ongelmiin kuuluu, että kavioon pystysuunnassa kohdistuvaa painetta ei voi millään keinolla eliminoida riskittä. Samoin syvästä koukistajasta kavion etuosan lammelleihin suuntautuvaa vetoa on vaikea vähentää.

Hevosen tilanteen arvioinnissa tutkitaan sen yleistila, ontumisen aste (kipu), vuohisnivelen sisäpinnalla tuntuva pulssi/kavioiden lämpimisyys, anturan vaste kavionkoe-tuspihteihin, painuuko sormi ruununrajaan sekä arvioidaan kavioiden muoto ja koko.

O'Grady huomautti, että röntgenkuvat pitää ottaa sekä kavion pituus- että poikisuunnassa. Jos ruununrajassa kavion etureunalla tuntuu sormella painaessa harjanne, se on merkki koko kavioaluun painumisesta (sinker), joka huonontaa ennustetta merkittävästi. Jopa niin paljon, ettei sairaskengityksestä ole enää hyötyä.

Kipulääkkeitä, mutta ei liikaa

Hoidossa ensimmäinen askel ovat kipulääkkeet. O'Grady kehotti välttämään eri valmisteiden yhdistelemistä ja käyttämään kipulääkkeitä kohtuullisesti, jolloin hevonen "muistaa" jalkansa. Jos se innostuu juoksemaan, irtoavat loputkin lamellit. Hän totesi, että hevosenomistaja kokee kivun lievenemisen merkiksi tilanteen paranemisesta. Mitä se ei välttämättä ole – ikävä kyllä.

Jos hevosen lihavuuden syyksi osoittautuu Cushingin tauti, insuliiniresistenssi tai metabolinen oireyhtymä, voi hoito pergolivalmisteella tuottaa hyvän tuloksen.

Jalkojen kylmäämisen jääpaloja sisältävässä vedessä, joka ulottuu etupolviin, on todettu vähentävän lamellien vaurioi-

ta. Mutta se pitää tehdä heti ensimmäisen vuorokauden aikana oireiden alkamisesta. Yleensä vuorokausi on jo kulunut, kun oireet ovat selvästi havaittavissa.

Hevosen oloa voi helpottaa muotoutuvalla alustalla karsinassa. Sen voi tehdä hiekasta, sahanpurusta tai kutterista, turpeesta tai niiden ja oljen yhdistelmästä. Alustaa tehokkaammin painon jakaantumiseen kavionpohjassa vaikuttavat esim. hienoa rantahiekkaa sisältävät pussit, jotka pintelöidään ja teipataan kavioiden alle. Muutaman sentin paksuiset hiekkapehmusteet ovat hyvä ensiapu oireiden ilmaantuessa. Niitä pidetään pari päivää kerrallaan. Suojatossuista O'Grady ei pitänyt, koska niiden pehmeä pohja ei tue anturaa ja voi tuhota säteen. Eikä tossuja saa kiinni riittävän napakasti.

O'Grady oli sitä mieltä, että hevonen kannattaa röntgenkuvata ja sairaskengittää mahdollisimman nopeasti. Tavoitteena on keventää lamelleihin kohdistuvaa rasitusta. Hyväkään kengitys ei kuitenkaan takaa paranemista. Lisäksi sairaskengitys on henkilökohtainen jokaiselle hevoselle,

joten yleisperiaatteita pitää osata soveltaa tapauksen mukaan.

Kevyttä ruokaa monta kertaa päivässä

Ero lihavan ja laihan hevosen välillä on yleensä hiilihydraattiaineenvaihdunnassa. Toisilla se on paljon tehokkaampi. Lihavan kaviokuumeipotilaan ruokinnassa tarkkailaan määrää (korkeintaan 2% painosta) ja laatua. Kuitupitoisuus on hyvä, mutta hiilihydraatit, etenkin sokeri, pahasta.

Viljaa vältetään, ja hyvälaatuista heinää liotetaan noin tunti ennen ruokintaa. Olki ja kortinen, mieto heinä sopivat hyvin "välipalaksi" ja estämään pitkästymistä.

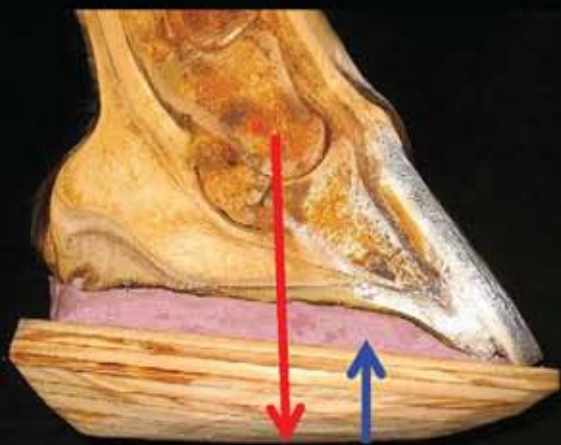
Laidun on riski erityisesti keväällä ja hallaöiden jälkeen myöhään syksyllä, mutta sääolot voivat nostaa sokeripitoisuutta koko kesän. Pieni määrä tuoretta heinää ei kuitenkaan haittaa. Suolan ja veden vapaa saanti on tärkeää.

Mammu Mahlamäki

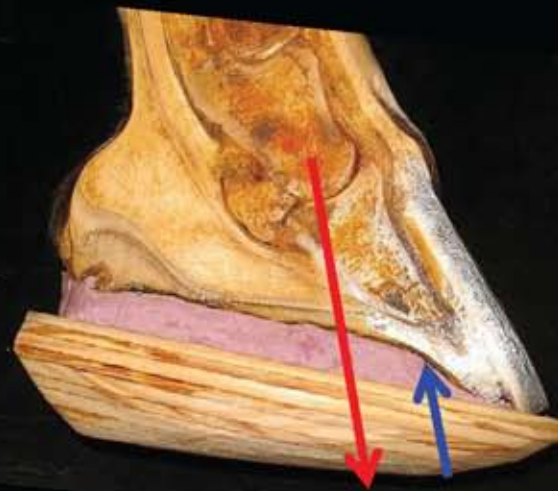

Valmis puukengä, jonka pysyvyys varmistetaan vielä teippaamalla kavion alareuna.

Wooden Shoe

Tilt

Breakover

Puukengillä kaviokuumeen herraksi

Eläinlääkäri ja kengitysseppä Stephen O'Grady on kehittänyt kaviokuumehevoselle "puukengän", joka koostuu itse asiassa kahdesta eri paksuisesta vaneripalasta.

O'Grady totesi vaatimattomasti, että puukengä on yksi toimiva vaihtoehto helpottaa kaviokuumehevosien oloa. Hän kertoi käyttäneensä sitä menestyksellisesti jo sadoille hevosille. Puukengää käytetään myös nautojen sorkkaongelmissa.

Akuutin ja kroonistuneen kaviokuumeen lisäksi apua ovat saaneet kavioluunmurtumapotilaat, white line (valkoviiva) –sairautta potevat sekä hevoset, jotka kärsivät ohentuneesta anturasta. Puukengät laitetaan aina molempiin etujalkoihin, vaikka oireita olisi vain toisessa.

Kun katio nojaa tukevaan vaneriin, jota on yhteensä noin tuuman (2,4 – 2,5 cm) paksuudelta, hevosien paino jakautuu tasaisesti koko kation pohjalle ilman säteen kuormittumista. Puukengän ja kation väliin tulee säteen mitalle muotoutuva täyte (kuviissa Equilox pink). Paksumpi vaneripala (noin 2 cm, ohut ½ cm), joka tulee maata vasten, on viistottu alaspäin niin, että kation pyörähtäminen helpottuu. Silloin saadaan rasitusta vähemmäksi kavioluun kärjeltä, joka on vaarassa painua anturasta läpi.

Vaneri ruuvataan kiinni katioon sivuilta,

jolloin naulaus ei purista varvasta, jota voi katkaista tai muotoilla tarpeen mukaan. Ohuempaan vaneriin voidaan myös leikata kolo, jos kavioluun on puhkaissut anturan.

Puukengä sijoitetaan aina suoraan kavioluun alle, ja liika kation kärki katkaistaan pystysuuntaan, ei koskaan raspaamalla. Ideana on vähentää painoa kaviokuumeen vaurioitamilta lamelleilta ja kation kärjeltä. O'Grady korosti, että tämä kengitys on hevoselle kivuton.

Ruuvit peitetään kovettuvalla kipsiteellä, joka varmistaa kengän paikallaanpysymisen.

Kengitys uusitaan tarpeen mukaan, ensimmäinen kengitysväli on kaksi viikkoa. Puukengää käytetään välivaiheena parantamaan kation rakenteita. Hoidon onnistuminen edellyttää eläinlääkäriä, kengitysseppä ja omistajan vuorovaikutusta. Hevosta liikutetaan aluksi taluttamalla. O'Grady huomautti, että jos hevonen ei tule paremmaksi 3 – 5 päivässä, on taudinkulku menossa huonompaan suuntaan, ja ennuste huononee.

Akuutissa kaviokuumeessa kivun voi-

makkuus kertoo taudin vakavuudesta, ja muutosten vakavuus vaikuttaa ennusteseen. Akuuttivaiheen kestoa on vaikea ennustaa, ja kipu ennakoii toipumisajan pituutta paremmin kuin kation muutokset. Viimeistään 8 viikon jälkeen palataan puukengästä normaalikengitykseen. Vaikka akuutista vaiheesta selvittäisiin ilman muutoksia, on kaviokuume huomioitava kengityksessä ja kation hoidossa koko hevosien elämän ajan.

Kun kavioluun on taittunut alas ja/tai sivulle, kaviokuume on krooninen. Sivusuuntainen taittuminen pitää myös aina tarkistaa röntgenkuvista! Silloin vuolulla ja kengityksellä muutetaan painon jakautumista ja kation pyörähdystä sekä nostetaan kantoja. Sivuttain kiertyminen liittyy vinoon jalka-asentoon, silloin painoa siirretään levikkeellä terveelle puolelle. Puukengä on myös helppo työstää röntgenkuvien ja hevosien tarpeiden mukaan.

Mammu Mahlamäki

Lisälukemista: www.equipodiatry.com